

FERİT EDGÜ İLE ANILAR GALERİSİNDE

Ramazan Korkmaz

■ Sanatçı, varoluşsal yitimlere sürü hâlinde koşan kalabalıkların yaşama refleksidir; ölümün, yokluğun ve kaosun egemenliğine karşı ilk başkaldırıdır. Bu nedenle ait oldukları zaman diliminde anlaşılabilir, çoğu zaman da yanlış anlaşılırlar. Gustave Flaubert, Emma Bovary'nin öyküsünü yazdıktan sonra *"Halkı ahlaksızlığa teşvik etmek"*ten yargılanır. Aytmatov yine aynı şekilde yayınladığı *Cemile* adlı öyküsü nedeniyle Sovyet Parti Meclisi tarafından *"ahlaksızlığı yayma"* ve savaşı bir askerin eşini başka birisiyle kaçırma kurgusundan dolayı *"vatana ihanet"* ile itham edilir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür ama benim Ferit Edgü'nün *"Öç"* adlı küçürek öyküsünü tahlil ettiğim bir yazımdan sonra -yanılmıyorsam Almanya'dan- Adnan Özyalçiner aradı ve *"Hocam size teşekkür ediyorum. Benim bakış açımı değiştirdiniz. Sizin yazıyı okuyuncaya kadar Ferit Edgü'yü basit bir burjuva yazarı gibi görüyordum. Ama gerçekten öyle değilmiş..."* diye itirafta bulunmuştu.

Pirkanis ve Ardahan Eşleşmesi

Doğrusu Ferit Edgü, Türk edebiyatının yaşayan efsane yazarlarından biriydi. Özellikle 1964'te er-öğretmen olarak gittiği Hakkâri'nin Pirkanis köyünde yaşadıkları, onda büyük değişim ve dönüşümler -hatta kendi deyimiyle ikinci doğuşunu- başlatmıştı. Avrupa'nın en gözde kültür sanat merkezlerinde (Paris, Münih, Hamburg vb.) eğitim alıp daha sonra Anadolu'nun en uzak ve ücra köylerinden birinde kendini değiştirecek olan gerçeklikle buluşması, aslında onun kişilik yapısını da anlatan çarpıcı bir anekdot olarak görülmelidir.

Sevgili öğrencim Mutlu Deveci'nin doktora tez konusu olması hasebiyle daha yakından tanışma imkânı bulduğum Ferit Edgü ile aslında her görüşmemiz, her konuşmamız derinlikli öykülere konu olacak zengin içeriklere sahipti. Bu yönüyle Edgü sadece yazdıklarıyla değil yaşadıklarıyla da çok şey anlatan, dersler veren bir insandı.

Söz gelimi; Ardahan Üniversitesine Kurucu Rektörlük yaptığım zor zamanlarda maddi ve manevi olarak hep yanımda oldu. En sıkışık zamanlarda arardım ve uzun sohbetler ederdik. Bütün şaşaalı görünen şeylerin ötesinde, basit ve sadelikte yaşamın sırrını arayan bir insandı. Pirkanis sendromu, onun bütün yaşam felsefesini değiştiren, yöneten bir hakikate evrilmişti.

Ardahan, Pirkanis gibi Anadolu'nun uzak ve ücra bir beldesiydi. Orada Kurucu Rektör olarak atandığımı öğrenince telefonla aramış ve *"Devlettin işini görmek zordur. Seni çok yoracaklar belli ama yazmayı ihmal etme."* diye uyarılmış ve bir konferans vermeyi vadetmişti. Nitekim 25-26 Kasım 2011 tarihlerinde I. Uluslararası Küçürek Öykü Sempozyumu düzenlemiş ve kendisini davet etmiştik. Etkinliği büyük bir heyecanla karşıladı ve toplantıya katıldı. Ancak henüz kuruluş aşamasındaki üniversitemizin ne doğru dürüst bir konferans salonu ne de konaklayacak bir mekânı vardı. Kasım ayı da kışın en sert yüzünü göstermeye başladığı bir zamandı. Ardahan DSI teşkilatının binalarından oluşan -güya- kampüsümüzde, kalorifer petekleri bir durup bir çalışan eski bir yemekhanemiz vardı; orasını düzenleyerek konferans salonu yaptık. Ne var ki bu meşhur salonumuzu bir türlü ısıtamıyorduk. Her şeye rağmen Ferit Edgü ve Rasim Özdenören'in de katıldığı toplantı sabah 10'da başladı. Dört günden beri sürekli yanan salonun kapısı açıldığında, onca zaman biriken ısı da bir anda berhava olup uçuyordu. Coğrafya, kaderdi...

Düzenleme komitesi, büyük ihtimam gösterdiği konuklar üşümesin diye -özellikle de -Ferit Edgü ve Rasim Özdenören için- küçük diz üstü battaniyeler de hazırlamıştı. Bu iki zarif insan üşüdüklerini belli etmemek için bizi teselli etmeye başlamıştı ki, Ferit Bey'e Paris'ten bir telefon geldi. Karşıdakine Ardahan'da olduğunu söyledi. Arayan ses *"Yaa biz seni Paris'e davet ettik, gelmedin. Ardahan'da ne işin var?"* diye hayretle sorduğunu duyuyordum. Bu esnada Ferit Edgü'nün gözlerinde; yüzünü, gönlümü ve tüm salonu aydınlatan ironik gülümseyişin yayıldığını gördüm. Karşıdakine babacan bir sesle *"Burası Ardahan azizim. Öyküsü Paris'te yok..."* diye cevap verdi.

Sonra telefonu kapadıktan sonra *"Hocam bu tarihlerde Paris ve Londra'dan iki ayrı davet almıştım. Arkadaşlar Avrupa'yı değil de Ardahan'ı tercih etmiş olmama inanamıyorlar."* demişti, gülümseyerek. Bu tavır aslında Ferit Edgü'nün bütün yazma ve karakter yaratma serüvenini de özetleyen bir duruştu. O daima sade, basit ve yalın olandan, imkânsızlığın kıyısında varoluş mücadelesi verenlerden yana idi. Şöhretin, şaşaanın ve alayışın körleştirdiği insanlara ironik bir şekilde acır; küllerinden doğma mücadelesi veren insanlara ve oluşlara karşı da büyük bir saygı duyardı.

Ardahan Üniversitesinin bir türlü ısınamayan o mütevazı salonunu, Paris'in görkemli mekânlarına tercih etmesindeki asıl sebep, işte bu derin kavrayış idi. Bütün bunları yaparken başkaları takdir etsin, onu yüceltsin, örnek gösterilsin amacı asla gütmmezdi. O, kendi iç varoluşundaki Pirkanis uyanışını yaşamaktan mutlu idi; bir tür kendini böyle gerçekleştiriyordu...

Toplantımız oldukça başarılı geçti. Açılıştan sonra daha sıcak olan dersliklere taşındık ve orada öğrenciler, Türkiye'nin dört bir yanından gelen değerli sanatçılar, akademisyenlerle harika bir Küçürek Öykü Sempozyumu yaptık. Galiba bu toplantı, yeni bir tür olan küçürek öykü adına dünyada da yapılmış ilk uluslararası sempozyum idi. Sempozyuma Türkiye, İran, Finlandiya, Gürcistan, Azerbaycan ve Kırgızistan'dan 50'ye yakın sanatçı ve akademisyen katılmıştı. Ama toplantının merkezinde, kurucu işleviyle dünya edebiyatı için de büyük önem taşıyan Ferit Edgü vardı. O, bir güneş gibi bütün katılımcıları kendi çekimi etrafında toplamış ve dünyalık bu kısa, soğuk Ardahan zamanlarını, büyük bir bilgi şölenine dönüştürmüştü. Özellikle yüksek lisans ve doktora öğrencilerimizle yaptığı dersten son derece mutmain olmuştu. Merhum Rasim Özdenören de Ferit Edgü ile yüz yüze ilk defa bu toplantıda görüşüğünü ve çok memnun kaldığını söyledi. Daha sonra birbirleri ile yakın bir dostluk kurduklarını, zaman zaman telefonla görüştüklerini Rasim Bey özellikle anlatırdı.

Ferit Edgü'yü İstanbul'a uğurlarken yarı şaka yollu *"Şartlarının Pirkanis zorluğunda olduğunu gördüm ama sendeki aşkın bütün güçlükleri aşacağına inanıyorum..."* diyerek beni cesaretlendirmişti. Gittikten sonra nadir de olsa her telefon görüşmemizde mutlaka bir Pirkanis vurgusu yapar ve bana moral verirdi. Ardahan için özellikle kaz yetiştiriciliğinin Macaristan örneğindeki gibi daha fenni ve daha ticari bir boyuta taşınması hakkında çok değerli görüşmeler yapmıştık. Ne yazık ki kuruluş aşamasının sıkıntılarını aşmaktan bu projeleri gerçekleştirmeye yeterince fırsat bulamadık. Şimdiki yetkili yöneticilerin bu konuya mutlaka eğilmeleri gerekir.

Yüz Yüze Konuşmalar Projesi

Ferit Edgü, devlet ile zorunlu olmadıkça resmi işler görmekten kaçınırdı. Bu yüzden T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının çok değerli bir çalışması olan **Yüz Yüze Konuşmalar** projesini baştan reddetmişti. Sonra devreye ben girdim; bu projenin devletin desteğiyle uzman akademisyenler tarafından yapılacağını ve kendisiyle ilgili çalışmayı benim yapacağımı söyledim. *"Ramazan hoca, ben devletten para almam, bir taahhütte bulunmam. Hiçbir şekilde devletin işlerine karışmam. Lütfen resmî işlere beni bulaştırmayın..."* diye diretiyordu. Sonunda bütün sorumluluğu üzerime alarak sadece benimle muhatap olacağını, yapılacak çekimlerin benim inisiyatifimde olacağını, benim ve onun adına doğabilecek telif hakkı ile ilgili her türlü geliri gençlere burs olarak aktarabileceğimize söz verip onu ikna ettim.

Ferit Edgü ile ilgili en ciddi çalışmalara imza atan sevgili Mutlu Deveci ve çekim ekibi ile birlikte evine gittik (29 Eylül 2017). Bizi her zamanki güler yüzlü ve esprili tavrıyla karşıladı: *"Ramazan hoca, devleti yine getirip evime soktun..."*

Söyleşiyebaşladığımızda, sorduğumuz soruları ötebirdünyadancevaplıyormuş gibi birden ciddileşti; yazmanın yalnızlığa karşı bir tepki olarak kendisinde geliştiğini, Hakkârî'de ikinci bir defa daha doğduğunu, 1960'tan itibaren

küçürek öyküler yazdığını, ideoloji ile sanatın karşı karşıya getirilmemesi gerektiğini, kendisinin düşün içindeki gerçeğin/gerçeğin içindeki düşün yazarı olduğunu ve kendi yazarlığını “dil işçiliği” diye tanımlayabileceği gibi çok değerli bilgiler verdi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının **Yüz Yüze** projesi, benzer şekilde keşke 500 yıl önceki devlet kurumlarınca veya özel kişilerce de yapılabilmiş olsaydı; o zaman Fuzuli’nin, Nesimi’nin, Baki’nin ve elbette Şeyh Galib’in kişisel mitlerine daha kolay erişme imkânlarımız olurdu.

İnsan, sevdiği insanların hiç ölmeyeceğine ve hep orada, yanı başında duracağına inanır. Ferit Edgü’nün rahatsızlandığını duyduğumda da aynı şekilde çabucak iyileşeceğini sandım. En son yayın danışmanı Burak Fidan ile görüştüğümüzde hastanedeydi; kendisini ziyaret etmek istediğimi iletmesini söyledim. Bir gün sonra aldığım cevap beni çok sarsmıştı: *Ramazan hoca beni böyle görmesin. Hayalindeki gibi hatırlasın...*

Orhun Yazıtları’nda Bilge Kağan, “*Öd Tengri yaşar, kişi oğlu köp ölgeli töremiş..*” (Zamanı Tanrı yaşar/yasar, kişi oğlu ölümlü yaratılmıştır.) der. Herkese her yerde ulaşabilen ölümün atı, ne yazık ki Ferit Edgü’yü 22 Temmuz 2024 günü yakaladı ve onu madden aramızdan ayırdı.

İnsanlar elbette ölümlüdür ama dile çevrilmiş insan, aynı zamanda sonsuzluğa nişanlanmış demektir.

Küçürek öykünün dünya çapındaki kurucuları arasında sayılan ve dile çevrilerek gelecek zamanlarda da yaşayacak olan sevgili Ferit Edgü’yü saygı, rahmet ve özlemle anıyorum...

Fotoğraflar

Küçürek Öykü Sempozyumu Katılımcılar (27 Kasım 2011)

Plaket Takdimi (27 Kasım 2011)

Küçürek Öykü Sempozyumu Değerlendirme Toplantısı (27 Kasım 2011)

Rasim Özdenören ile

Yüz Yüze Konuşmalar/Söyleşi (29 Eylül 2017)